

relle iagttagelse, at en småstat, der har en asymmetrisk placering mellem stormagterne, orienterer sig mod den stat, som den er mest afhængig af.

Der kan således nok rejses en række spørgsmål og indvendinger imod den foreliggende fremstilling. På den anden side må det dog fremhæves, at bogen er en overskuelig og veldokumenteret oversigt over dansk udenrigspolitikks historie. Den udfylder et stort hul, idet der ikke hidtil har foreligget en oversigt, der var tilgængelig for et internationalt publikum.

Niels Amstrup
Institut for Statskundskab

Sven E. Olsson og Göran Therborn (red.), *Vision möter verklighet. Om social styrning och faktisk samhällsutveckling*, Stockholm: Allmänna Förlaget, 1991, 260 s.

Kan samfund styres, eller må samfundets udvikling beskrives ud fra en række institutionelle enkeltinteresser, som trækker i forskellige retninger? Forfatterne til denne bog er ikke i tvivl. De fremhæver ikke alene, at samfund kan styres, men også, at det er nødvendigt at anlægge dette som et teoretisk udgangspunkt.

Synspunktet formuleres stærkest i Sven E. Olssons afsluttende artikel i bogen. Artiklen er en gennemgang af den svenske magtudredning, hvor man i et stort antal publikationer har undersøgt og redegjort for magtens fordeling i Sverige. Olsson kritiserer magtudredningen for ikke at inddrage magtressourcer, og navnlig for ikke at se, hvorledes ændringer i det svenske samfund er sket gennem reformer. Som svar til magtudredningens institutionelle perspektiv siger Olsson, at »Ett sekels eller åtminstone et halvsekels svensk reformism vulgäriseras och förvandlas till en samtida banalitet« (s. 250-251).

Bogen *Vision möter verklighet* tager det modsatte udgangspunkt af magtudredningens. Bogen er et produkt af et forskningsprogram ved Sociologiska Institutionen ved Göteborgs Universitet og gennem forskellige artikler demonstreres det, hvorledes statslig styring har påvirket det svenske samfund. Therborn opregner programmets elementer og anlægger et bredt styringsperspektiv i to overordnede kapitler. En spændende klassifikation af velfærdsstatslige aktiviteter bygger på to dimensioner: For det første hvorvidt de statslige aktiviteter påvirker handlingers forløb, og for det andet hvorvidt de påvirker de samfundsmæssige betingelser for handling. Med en firfeltstabel kan man afgrænse forskellige styringsformer. Denne klassifikation udgør en potentiel ramme for bogens øvrige kapitler: men hverken denne ramme eller andre af Therborns analyser benyttes til systematisk at strukturere de øvrige kapitler eller relationerne mellem dem.

Forsøgsvis vil jeg anvende ovennævnte klassifikation til at omtale de øvrige dele af bogen, hvor forskellige forfattere gennemgår forskellige dele af samfundet med henblik på at sammenligne de samfundsmæssige styringsintentioner (visionerne) og hvordan de blev udfoldet. Statslige aktiviteter, der både vil påvirke handlingernes forløb og rammebetingelser, kaldes for styring i snæver betydning. Ti

relle iagttagelse, at en småstat, der har en asymmetrisk placering mellem stormagterne, orienterer sig mod den stat, som den er mest afhængig af.

Der kan således nok rejses en række spørgsmål og indvendinger imod den foreliggende fremstilling. På den anden side må det dog fremhæves, at bogen er en overskuelig og veldokumenteret oversigt over dansk udenrigspolitikks historie. Den udfylder et stort hul, idet der ikke hidtil har foreligget en oversigt, der var tilgængelig for et internationalt publikum.

Niels Amstrup
Institut for Statskundskab

Sven E. Olsson og Göran Therborn (red.), *Vision möter verklighet. Om social styrning och faktisk samhällsutveckling*, Stockholm: Allmänna Förlaget, 1991, 260 s.

Kan samfund styres, eller må samfundets udvikling beskrives ud fra en række institutionelle enkeltinteresser, som trækker i forskellige retninger? Forfatterne til denne bog er ikke i tvivl. De fremhæver ikke alene, at samfund kan styres, men også, at det er nødvendigt at anlægge dette som et teoretisk udgangspunkt.

Synspunktet formuleres stærkest i Sven E. Olssons afsluttende artikel i bogen. Artiklen er en gennemgang af den svenske magtudredning, hvor man i et stort antal publikationer har undersøgt og redegjort for magtens fordeling i Sverige. Olsson kritiserer magtudredningen for ikke at inddrage magtressourcer, og navnlig for ikke at se, hvorledes ændringer i det svenske samfund er sket gennem reformer. Som svar til magtudredningens institutionelle perspektiv siger Olsson, at »Ett sekels eller åtminstone et halvsekels svensk reformism vulgäriseras och förvandlas till en samtida banalitet« (s. 250-251).

Bogen *Vision möter verklighet* tager det modsatte udgangspunkt af magtudredningens. Bogen er et produkt af et forskningsprogram ved Sociologiska Institutionen ved Göteborgs Universitet og gennem forskellige artikler demonstreres det, hvorledes statslig styring har påvirket det svenske samfund. Therborn opregner programmets elementer og anlægger et bredt styringsperspektiv i to overordnede kapitler. En spændende klassifikation af velfærdsstatslige aktiviteter bygger på to dimensioner: For det første hvorvidt de statslige aktiviteter påvirker handlingers forløb, og for det andet hvorvidt de påvirker de samfundsmæssige betingelser for handling. Med en firfeltstabel kan man afgrænse forskellige styringsformer. Denne klassifikation udgør en potentiel ramme for bogens øvrige kapitler: men hverken denne ramme eller andre af Therborns analyser benyttes til systematisk at strukturere de øvrige kapitler eller relationerne mellem dem.

Forsøgsvis vil jeg anvende ovennævnte klassifikation til at omtale de øvrige dele af bogen, hvor forskellige forfattere gennemgår forskellige dele af samfundet med henblik på at sammenligne de samfundsmæssige styringsintentioner (visionerne) og hvordan de blev udfoldet. Statslige aktiviteter, der både vil påvirke handlingernes forløb og rammebetingelser, kaldes for styring i snæver betydning. Ti

Soidre-Brinks artikel om boligbyggeri falder inden for denne kategori. Hun påviser to mulige utopier for offentligt boligbyggeri: det effektive og det gode. I 1965 satsede man på at bygge en million boliger i Sverige over en tiårig periode. En statslig styring af kolossale dimensioner (og et for mange danskere skræmmende eksempel på svensk effektivitet). Målet var rummelige, moderne lejligheder, og det lykkedes faktisk at få bygget en million nye boliger. Boliger blev et industriprodukt, men Soidre-Brink viser, at denne meget effektive styring blev mødt med kritik af forstadsmiljøernes tristesse og af manglende social integration i sovebyerne. Der skete en fraflytning af personer med høje økonomiske og uddannelsesmæssige ressourcer, måske fordi »millionprojektet« ikke tog højde for differentieringen og de varierede krav til boligen, som kendetegner 1980'ernes svenskere.

Samfundsmæssig styring, hvor man ikke ændrer på rammebetingelserne, men ønsker at påvirke folks handlinger, kaldes for *oplysning*. Bogen rummer en række artikler, som i historisk perspektiv analyserer forskellige former for oplysning. Bengt Erik Eriksons artikel om livsstilskampagner og Sven-Åke Lindgrens om alkohol, tobak og kaffe er begge spændende læsning. Erikson beskæftiger sig blandt andet med den kendte kampagne for at spise mere brød. Mange kan sikkert huske plakaterne, som var slået op overalt i Sverige. Kampagnen »Sex till otta skivor bröd« resulterede i, at svenskerne i gennemsnit spiste en halv skive brød mere hver. Med baggrund i dette og andre resultater diskuterer Erikson evalueringsproblemer i forbindelse med sundhedskampagner.

Lindgren viser, hvorledes man til forskellige tider har opfattet forskellige stimulanser som mere eller mindre problematiske. Kaffens farlighed navnlig for kvinder nævnes eksempelvis i en reference fra en Göteborg-læge fra 1924: »Brännvinet har fördärvat männen i Sverige, kaffet fördärvar kvinnorna« (s. 175). Her er det historiske perspektiv derfor en væsentlig pointe.

Marianne Blomsterbergs artikel om erhvervs- og uddannelsesvejledning viser, hvorledes vejledningen er vokset frem og diskuterer afvejningen (fra et statsligt synspunkt) af, at den skal fremme individets udvikling og frie valg på den ene side i forhold til samfundets behov for forskellige typer arbejdskraft på den anden.

En tredje styringsform er *sociale reformer*, hvor man ændrer på betingelserne, men ikke direkte folks handlinger. Her kan man tentativt placere to artikler. Lennart G. Svensson har en grundig og interessant analyse af de semi-professionelle (lærere, sygeplejersker, socialrådgivere) og disse gruppers udvikling. Her er gode begreber og nuancerede analyser, som også er anvendelige på danske forhold. I en artikel af Inga Hellberg analyseres arbejdsretten som styring i arbejdslivet.

Vanskeligheden ved at klassificere artiklerne i et af de forslag til overordnede rammer, som præsenteres i bogen, viser bogens svaghed. Sammenhængen mellem de forskellige dele af bogen præsenteres uklart. En sådan indvending kan rejses mod de fleste antologier, men den er væsentlig her, fordi der er tale om delresultater under en fælles forskningsramme. Man kan ligeledes kritisere, at der er afgørende visioner, hvis virkeliggørelse kun diskuteres perifert. Det gælder for eksempel velfærdspolitikens centrale mål om mindskelse af økonomiske eller uddannelsesmæssige uligheder.

Artiklerne inden for de enkelte områder rummer imidlertid interessante bidrag til analysen. Det historiske perspektiv og vurderingen af forskellige aktørers betydning for den statslige styring viser tydeligt, at samfund kan styres, men også at det tilsigtede resultat ikke opnås fuldstændigt.

Peter Gundelach
Institut for Statskundskab

State and Society in International Relations, edited by Michael Banks and Martin Shaw, London: Harvester Wheatsheaf, 1991, 216 s., \$ 60.00 hb.

Bogens ni artikler tager afsæt i et paradoks: I disciplinen international politik er staten en central størrelse, men en størrelse, man langt hen har taget for givet og ikke har underkastet nærmere teoretisk analyse. Statsteori, herunder analyser af forholdet mellem stat og samfund, er derimod udviklet af discipliner som komparativ politik, historisk sociologi mv. Her har man til gengæld beskæftiget sig meget lidt med statens internationale aspekter.

Dette paradoks ser forfatterne som et problem, der bør løses. De plæderer med andre ord for, at der udvikles teorier om internationale relationer, der inddrager den bredere samfundsmæssige sammenhæng, som staterne fungerer i. En sådan tilgang betegnes af flere af forfatterne som »sociologisk«.

Nærværende anmelder har ingen problemer med denne målsætning, og finder det nyttigt, at pointen præsenteres og diskuteres så relativt fyldigt, som tilfældet er her. Men artiklerne er mere problemrejsende og problemdiskuterende, end de er problemløsende, og der er ikke mange bidrag til den integrerede teoridannelse, som alle er enige om at fremme.

Martin Shaws indledningskapitel argumenterer for bogens grundsynspunkt og søger samtidig at vise, at en sociologisk tilgang er nødvendig, hvis den kolde krigs ophør skal forklares, og hvis den nye verdensorden, der er under udvikling, skal analyseres. Noget kortfattet for så store emner.

Størst interesse har artiklerne af Little og Navari, der diskuterer nogle grundlæggende teoretiske spørgsmål. Richard Little undersøger, hvilke statskonceptioner der er på færde i de dominerende traditioner inden for international politik forskningen og påpeger blandt andet, hvordan de hænger tæt sammen med den politiske kontekst teoridannelsen foregår i. Videre argumenterer han, ikke helt klart men interessant, for, at der bag den realistiske international politik tradition ligger en liberal statskonception. Om ikke andet kan dette give anledning til fornyet refleksion over den for tiden så populære modstilling af »realister« og »liberalister« i international politik.

Cornelia Navari gør kortfattet rede for, hvorledes stat-samfund debatten og aktørdebatten er forbundne og centrale i paradigmediskussionen og fremhæver, at løsningen på international politikforskningens aktørproblem afhænger af, hvilken stats- og samfundskonception der arbejdes med. Derefter præsenterer hun